

Odnos kamatne stope i veličine banke u Republici Hrvatskoj

Milobara, Dajana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:194026>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

DAJANA MILOBARA

**ODNOS KAMATNE STOPE I VELIČINE BANKE
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

DAJANA MILOBARA

ODNOS KAMATNE STOPE I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

JMBAG: 0253038737, izvanredni student

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Bankarski management

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Manuel Benazić

Pula, rujan 2021.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani DAJANA MILOBARA, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera FINANCIJSKI MANAGEMENT ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student



U Puli, _____, _____ godine



IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, DAJANA MILOBARA dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom ODNOS KAMATNE STOPE I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis



SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KAMATNE STOPE U BANKARSTVU	3
2.1. Pojam i vrste kamatnih stopa	3
2.2. Mjerenje kamatnih stopa	4
2.3. Rizik kamatne stope	7
3. VELIČINA BANKE I ORGANIZACIJSKI OBLICI U BANKARSTVU	10
3.1. Organizacijski oblici u bankarstvu	10
3.2. Karakteristike malih i velikih banaka	11
3.3. Mjerenje veličine banaka	14
4. ODNOS KAMATNIH STOPA I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ..	16
4.1. Pregled osnovnih pokazatelja poslovanja banaka u Republici Hrvatskoj	16
4.1.1. Broj banaka i vlasnička struktura bankovnog sustava	16
4.1.2. Indeks koncentracije	17
4.1.3. Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.....	18
4.1.4. Prosječne aktivne i pasivne kamatne stope	19
4.2. Odnos kamatne stope i veličine banke.....	21
4.2.1. Prikaz malih, srednjih i velikih banaka u Republici Hrvatskoj	21
4.2.2. Kamatne stope banaka u Republici Hrvatskoj prema veličini	23
4.2.3. Odnos kamatne stope i veličine hrvatskih banaka	29
5. ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA	34
POPIS SLIKA	36
POPIS TABLICA.....	37
POPIS GRAFIKONA.....	38
SAŽETAK	39
SUMMARY	40

1. UVOD

Ovaj rad analizira odnos veličine banaka i kamatnih stopa u Republici Hrvatskoj. Riječ je o vrlo kompleksnoj problematici koja zahtijeva šire istraživanje ključnih teorijskih postavki u svezi navedene problematike, kao i analizu osnovnih pokazatelja bankovnog sustava u Hrvatskoj.

Kamate predstavljaju osnovni izvor prihoda banaka, a vežu se uz depozite i kredite kao ključne financijske instrumente. U teoriji i praksi postoje brojne pretpostavke u svezi načina na koji utječe veličina banaka na efikasnost njihova poslovanja, profitabilnost, a time i na kretanje kamatnih stopa. Potrebno je pri tome konkretizirati kako je veličina banaka tek jedan od čimbenika koji utječe na visine kamatnih stopa. Osim internih čimbenika, važno je ukazati i na one eksterne, a pri tome se osvrnuti i na profitabilnost ovih subjekata.

Neovisno o veličini banaka u Hrvatskoj, kamatne stope veće su na primjeru kredita nego na primjeru depozita. Pored toga, prepoznaje se kako su u tom slučaju kamate veće kada je riječ o kreditima u inozemnoj valuti, primjerice euru. Jednako je i po pitanju depozita. Kretanje istih u ovome se radu analizira kroz duže vremensko razdoblje te se na taj način nastoji ukazati na utjecajne čimbenike koji rezultiraju navedenim, kao i potvrditi kako je veličina banaka tek jedan od uvjeta njihova definiranja.

Cilj rada je istražiti osnovne pojmove u svezi veličine banaka i njihova poslovanja, kao i kamatnih stopa te načina utvrđivanja istih. Sukladno cilju, i svrha determinira da je važno u radu obraditi odnos kamatnih stopa sa veličinom banaka u Hrvatskoj.

Rad se tematski sastoji od pet povezanih cjelina. U prvom poglavlju se istražuje pojam, specifičnost i ostala pitanja u svezi kamatnih stopa u bankarstvu. Posebna pažnja posvećena je razradi čimbenika koji utječu na iste. Treće poglavlje analizira veličinu

banaka, način mjerenja veličine banaka i ostale specifičnosti u svezi navedenoga. U okviru četvrtog poglavlja provodi se analiza bankovnog sustava Hrvatske te se ukazuje na odnos navedenih veličina.

U provedbi, analizi i konceptu izrade ovoga završnog rada koriste se sljedeće znanstvene metode: metoda analize i sinteze, induktivna metoda, metoda komparacije, statistička metoda i metoda apstrakcije. Istraživanju su poslužile i metoda dokazivanja te metoda studije slučaja. Rad je uređen metodom deskripcije.

2. KAMATNE STOPE U BANKARSTVU

Kamatne stope su vrlo važne u financijskom sustavu i stoga imaju utjecaj na svakodnevni život ljudi kao i cjelokupni sustav gospodarstva. Veoma je važno shvatiti pojam kamatnih stopa i kako one utječu na promjene banaka. Banke ovise o većoj ili manjoj promjeni kamatnih stopa, kao i o njenom mjerenju i riziku.

2.1. Pojam i vrste kamatnih stopa

Definicija kamatnih stopa obuhvaća brojne načine i autore koji su je dali. Najjednostavnije je reći kako ona predstavlja cijenu novca i kapitala. O njezinu značaju u bankovnom sustavu, ali i ekonomiji općenito, najbolje svjedoči činjenica kako gotovo da i ne postoji danas ekonomski model koji ne sadrži neki oblik kamatne stope.

Prema definiciji, kamatna stopa predstavlja „monetarni fenomen koji ovisi o monetarnoj politici države u svezi regulacije novčane mase, na jednoj strani, i preferencija likvidnosti od strane poduzeća i kućanstava na drugoj strani (Ercegovac, 2008: 15).“ U kontekstu navedene definicije, ovdje se pomoću kamatne stope poduzeće odriče aktualne likvidnosti za dobitak u budućnosti ili primanje novčanog dobitka za aktualno izdvajanje gotovog novca namijenjenog oročavanju u banci.

Kamatna stopa može se pojmiti i kao „omjer naknade koja se mora platiti kako bi se ostvarilo pravo korištenja kredita i količine dobivenog kredita (Rose i Hudgins, 2014: 211).“ Treba istaknuti kako se kamatna stopa ne veže isključivo uz kredite, već i ostale instrumente u bankarstvu.

Također, kamatna stopa u praksi se poima i kao „naknada koju moraju platiti sudionici financijskog tržišta, koji u nekom trenutku žele potrošiti više od njihove realne mogućnosti“(Samuelson i Nordhaus, 2007: 352). Može se konkretizirati kako je riječ o naknadi u novcu za posuđena sredstva koja zajmoprimac plaća zajmodavcu, a izražava se u postotku (Saunders i Cornett, 2014: 68).

Kamatna stopa kreira se suodnosom koji kreira ponuda i potražnja nastala na financijskim tržištima, nastaje iz odnosa ponude i potražnje na financijskom tržištu, a koje se vežu uz likvidna sredstva i usmjeravaju ih monetarni subjekti, gdje ekonomska politika iste usklađuje svojim ciljevima (Ercegovac, 2008: 19).

Ekonomska misao i praksa razlikuju nekoliko vrsti kamatnih stopa, koje se klasificiraju na diferencirane načine, a ovisno o objektu razmatranja ili podjele. Kamatne stope dijele se na nominalne kamatne stope i realne kamatne stope. Prema Mishkinu i Eakinsu (2019: P-9, P-12) znači da je „nominalna kamatna stopa koja ne uzima u obzir inflaciju, a realna kamatna stopa je prilagođena očekivanim promjenama razine cijena, tako da točnije odražava pravni trošak zaduživanja“.

Odnos između nominalnih i realnih kamatnih stopa je dosta bitan jer realna kamatna stopa, koja čini realni trošak zaduženja, sigurno može biti bolji pokazatelj za zaduživanje i odobravanje kredita. Kada je realna kamatna stopa niska, poticaj za zaduživanjem raste, dok poticaj za odobravanje kredita opada (Mishkin i Eakins 2019: 46-48).

2.2. Mjerenje kamatnih stopa

Jedan od vodećih izazova na financijskom tržištu, koji je povezan s kamatnim stopama, jest njihovo predviđanje i mjerenje. On proizlazi iz činjenice da su kamatne stope podložne brojnim determinantama, koje se mogu podijeliti na makroekonomske i mikroekonomske determinante.

Makroekonomske determinante ili odrednice kamatne stope proizlaze iz opće makroekonomske situacije na nekom tržištu. Čimbenici koji utječu na kamatne stope u ovome kontekstu mogu se razmatrati kroz (Saunders i Cornett, 2014: 42):

- Bogatstvo – rast bogatstva dovodi do povećanja ponude sredstava i smanjenja ravnotežne kamatne stope, te obrnuto;
- Rizik – rast financijskog rizika smanjuje ponudu financijskih sredstava i povećava kamatne stope i suprotno;
- Kreiranje kratkoročnih potreba – kada rastu potrebe za kratkoročnim financijskim sredstvima, tada raste njihova ponuda, ali i pada ravnotežna

kamatna stopa. Nasuprot ovoj situaciji, kada te potrebe padaju, raste ponuda tih sredstava, ali i ravnotežna kamatna stopa;

- Monetarna ekspanzija – uslijed monetarne ekspanzije središnja banka povećava ponudu sredstava, a što dovodi do smanjenja kamatne stope;
- Ekonomski uvjeti – misli se na osnovne makroekonomske pokazatelje (bruto domaći proizvod, bruto domaći proizvod po stanovniku, inflacija, zaposlenosti i slično). Unapređenjem ovih uvjeta dolazi do povećanja ponude financijskih sredstava i pada kamatne stope te obrnuto.

Vidljivo je kako se kamatna stopa mijenja obrnuto proporcionalno s promjenom količine financijskih sredstava. Spoznajom načina na koji pojedine determinantne mijenjaju ponudu financijskih sredstava na tržištu s jednostavnošću je moguće mjeriti kamatne stope.

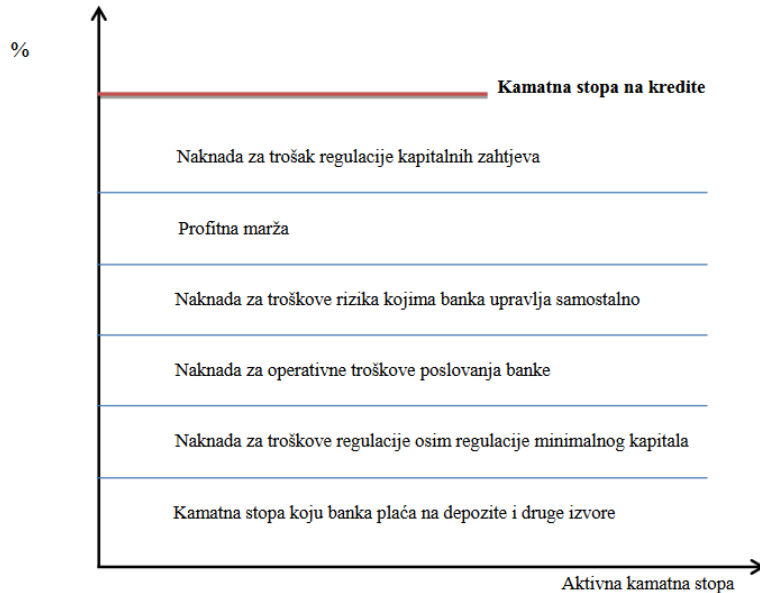
Osim makroekonomskih determinanti, treba izdvojiti i one mikroekonomske. Pri tome se ističe kako je određivanje aktivne kamatne stope jedan od najtežih zadataka u kontekstu odlučivanja o kreditiranju dužnika, neovisno o tome da li je riječ o pravnim ili fizičkim osobama. Svaka banka pri tome mora provesti kreditno racioniranje. Prema Rose (2003: 581) postoji nekoliko metoda određivanja aktivnih kamatnih stopa, a navedene metode uključuju (Rose, 2003: 581):

- Metode određivanja aktivnih kamatnih stopa temeljem troška;
- Metode određivanja aktivnih kamatnih stopa temeljem upravljanja cijenama na osnovi upravljanja cijenama;
- Metode određivanja aktivnih kamatnih stopa temeljem analiza koje se odnose na profitabilnost komitenata.

Kod metode određivanja aktivnih kamatnih stopa na osnovu troška banka ima za obvezu da determinira troškove uzimanja financijskih sredstava, gdje su uključeni i operativni troškovi koji nastaju kada banka vodi proces kredita, uzeti u obzir trošak podizanja sredstava i operativne troškove vođenja banke. Tada su kamatne stope nastale kao trošak izvora sredstava koje banka daje, dok šokovi koji nastaju kod pasivnih kamatnih stopa se ne prenose na promjene koje nastaju kod kamatnih stopa

na dani kredit (Rose, 2003: 582). Ovu metodu određivanja kamatne stope moguće je prikazati na sljedeći način (Slika 1.).

Slika 1. Određivanje kamatne stope temeljem nastalog troška



Izvor: Hrvatska udruga banaka (2014): Odrednice promjena kamatnih stopa u Hrvatskoj, Zagreb, str. 14

Najjednostavnija metoda određivanja kamatne stope u ovome slučaju obuhvaća četiri komponente, a to su granični trošak prikupljanja sredstava koji se odobravaju zajmoprimcu, operativni troškovi banke, procijenjena marža kompenzacije banke za rizik neispunjenih obveza i očekivana profitna marža banke (Rose, 2003: 582).

Prema metodi određivanja aktivnih kamatnih stopa temeljem upravljanja cijenama podrazumijeva se da banke u pravilu ne određuju kamatu kao cijenu kredita, bankar ne može odrediti cijenu kredita, bez prethodnog istraživanja modela kojim konkurencija odlučuje o tako determiniranoj cijeni kredita. Veća konkurencija pri tome doprinosi da profitna marža banke padne kada ista pruža uslugu kreditiranja (Rose, 2003: 582).

Ovaj model zasniva se na integriranju tri osnovna čimbenika. Pri tome se misli na baznu ili najbolju stopu, te premiju rizika neispunjavanja obveza koju plaćaju zajmoprimci i kojima se ne obračunava najbolja stopa i premija vremenskog rizika za

dugoročne kredite. Posljednja dva čimbenika povećavaju kamatnu stopu (Rose, 2003: 583).

Kod metode određivanja kamatne stope temeljem analize profitabilnosti komitenata javlja se pretpostavka pri kojoj banka uzima u obzir odnos s komitentom kada se određuje cijena pojedinačnog zahtjeva za kredit. Tada je ovdje bitna interna stopa povrata na kredit koja se dobiva, odnosno zbrajanja prihoda i rashoda nastalih temeljem kredita sa neto pozajmljenim sredstvima, gdje su ta sredstva veća od depozita komitenta. Tada prihodi komitenta uključuju stopu kredita, naknadu banci za upravljanje njegovom gotovinom i same troškove koji nastaju prilikom obrade podataka (Rose, 2003: 589).

S druge strane, troškovi koji nastaju kod kredita komitenta odnose se na troškove usmjerene prema izvoru sredstava, troškove koji uključuju analizu kreditne sposobnosti komitenta, obradu podataka te samu premiju rizika u slučaju da se kredit ne ispuni (Rose, 2003: 592).

Kod efektivne kamatne stope i njezine visine javlja se niz čimbenika koji utječu na istu, a oni uključuju visinu naknade koju klijent plaća banci kada uzima kredit, zatim je važna dužina trajanja otplate kredita te visine depozita potrebnog kao polog za kredit. Na kraju se dobiva interna stopa povrata koja treba uskladiti ukupna plaćanja klijenta sa iznosom dobivenog kredita. Ako je tada interna stopa povrata pozitivna, kreditni zahtjev se odobrava, a u slučaju da je negativna, isti se odbija (Saunders i Cornett, 2006: 67).

2.3. Rizik kamatne stope

Promjene kamatnih stopa također će imati snažan utjecaj na profitnu maržu banke u odnosu na operative troškove. Struktura imovine je takva da trošak kamata posuđenih sredstava raste brže od rasta prihoda, kamata po kreditima i ulaganja u vrijednosne papire, porast kamatnih stopa smanjiti će profitnu maržu banke. Aktiva banke s promjenjivom kamatnom stopom ima višak u odnosu na obveze s promjenjivom kamatnom stopom, pad kamatnih stopa istrošit će profitnu maržu banke.

U ovom će slučaju prihod od imovine opadati brže od troškova posuđivanja (Rose, 2003: 173).

Prema Rose (2003: 174) najčešće korištene mjere izloženosti riziku kamatnih stopa banaka uključuje:

- Pokazatelj kamatnoosjetljive aktive u odnosu na kamatnoosjetljivu pasivu, kada u određenom trenutku kamatnoosjetljiva aktiva premaši kamatnoosjetljivu pasivu, banka je osjetljiva kada kamatne stope opadaju, odnosno, kada kamatnoosjetljiva pasiva prijeđe kamatnoosjetljivu aktivu, ako tržišna kamatna stopa poraste lako se mogu dogoditi gubici;
- Pokazatelj neosiguranih depozita u odnosu na ukupne depozite, neosigurani depoziti uglavnom su depoziti države i poduzeća, koji nisu obuhvaćeni osiguranjem i obično su vrlo osjetljivi na promjenjive kamatne stope, a povući će se ako se stopa povrata ulaganja u konkurenciju samo malo poveća.

Kamatni rizik i njihov utjecaj razmatra se preko bančine knjige (engl. *banking book*) te knjige trgovanja (engl. *trading book*). Ovdje bančina knjiga vrši klasifikaciju i bilješke svih tradicionalnih bankarskih aktivnosti koje imaju status investicijskih poslova, a transakcije banke nastale na tržištu se bilježe u knjizi trgovanja banke (Živko, 2006: 200).

Banka se ulaže u svom poslovanju određenim rizicima kamatnih stopa, a oni su sljedeći (Živko, 2006: 202):

- Rizik ročne neusklađenosti (engl. *maturity risk*);
- Rizik krivulje prihoda (engl. *yield curve risk*);
- Temeljni rizik (engl. *basis risk*);
- Rizik opcije (engl. *optionality*).

Rizik ročne neusklađenosti izravno je vezan za bankarsko poslovanje. Isti obuhvaća vremenski nesklad nastao između dospijeca za fiksnu kamatnu stopu i rizik kojim se ponovno vrednuju kamatne stope na bankinu imovinu, obveze i ukupne izvanbilančne

pozicije usmjerene na promjenjive kamatne stope. Kod ovog rizika se zarada banke može izložiti neočekivanim promjenama koje donose kamatne stope, a može se izložiti i ekonomska vrijednost. Na primjer, banka može financirati svoj portfolio dugoročnih kredita pomoću kratkoročnih depozita pa tada rast kamatnih stopa utječe na pad dobiti banke. To umanjuje portfolio dugoročnih kredita banke te nastaju i generiraju se veći troškovi koje banka ima pri uzimanju novih depozita koje prate više kamatne stope (Živko, 2006: 203).

Temeljni rizik obuhvaća situaciju kada ne postoji savršena korelacija gdje se banka prilagođava promjenjivim kamatnim stopama, a iste se naplaćuju na skup različitih financijskih instrumenata. Tad iste utječu na ukupno poslovanje banke (Živko, 2006: 203).

Ovdje je prisutan i rizik opcije koji predstavlja kamatni rizik gdje postoji mogućnost korištenja kredita s pravom opcije na imovinu gdje se kupuju ili prodaju novčani tijekovi, a isti su vezani uz određene instrumente ili ugovore. Evidentan primjer može predstavljati obveznicu koja ima opciju kupnje ili prodaje, kredit koji omogućuje zajmotražitelju izvršenja prijevremene otplate takvog kredita ili depoziti koji se mogu povući (Živko, 2006:203).

3. VELIČINA BANKE I ORGANIZACIJSKI OBLICI U BANKARSTVU

Banka je poduzeće koja mora imati razvijen organizacijski oblik kako bi uspješnije poslovala. Razlikujemo velike i male banke, te način mjerenja veličine banke pokazati će se kako se mjeri na nekoliko načina.

3.1. Organizacijski oblici u bankarstvu

Bankari su razvijali različite organizacijske oblike, stvarali različite uloge i pružali usluge koje komitenti traže. Organizacija slijedi funkciju, a banke obično izvršavaju ulog što učinkovitije. Velike banke pružaju širi pojam uloga, a veličina je banaka također bitna za određivanje njezina organizacijskog oblika. Treba spomenuti kako uloga i veličina banaka nisu jedine odrednice organizacije i poslovanja. Vladine regulacije također igraju veliku ulogu u poslovanju i raznovrsnosti bankovnih organizacija širom svijeta (Rose, 2003:77).

Banke posluju u domeni uslužne djelatnosti, a poslovanje provode kroz djelovanje većeg ili manjeg broja podružnica, poslovnica i ispostava. Brojne banke su organizirane funkcionalnim načelom i divizijskom formom. Kod divizijske forme podjela se vrši prema objektu, a prava i odgovornosti se delegiraju preko središnje na niže poslovne jedinice (Gregurek i Vidaković, 2015: 493).

U praksi se banke dijele na one koje se bave korporativnim poslovanjem i poslovanjem sa građanima. U Hrvatskoj se ova podjela temelji na objektu poslovanja koji uključuje poslovanje s građanima i poslovanje s poduzećima. Budući da je bankarsko poslovanje specifično i ima novčana obilježja, svaka se poslovnica ostvaruje prema svojim prihodima i rashodima. Tako se može utvrditi profitabilnost svake poslovne jedinice banke (Gregurek i Vidaković, 2015: 493).

Integrirana tijela koja upravljaju bankom su (Gregurek i Vidaković, 2015: 495-496):

- Skupština dioničara banke;
- Nadzorni odbor banke;

- Uprava banke;
- Ured uprave;
- Odjel strategije i razvoja;
- Odjel unutarnje revizije;
- Sektor upravljanja rizicima;
- Sektor gospodarstva;
- Sektor građanstva;
- Sektor riznice;
- Sektor operativnih poslova;
- Sektor računovodstveno financijske kontrole;
- Sektor koji obuhvaća pravne, kadrovske i opće poslove;
- Sektor informatike;
- Podružnice;
- Poslovnice.

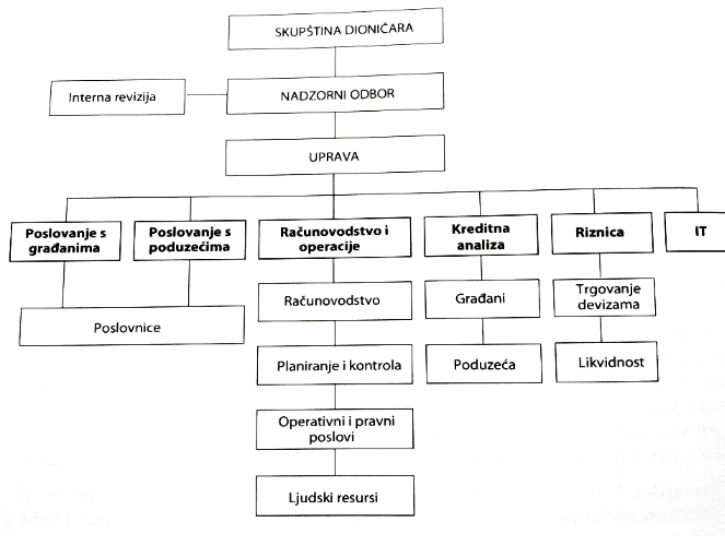
Oblici organizacije slijede funkciju banke, a tržište upravlja načinom na koji banke i ostala financijska poduzeća izvršavaju svoje uloge. Zbog većih institucija koje imaju više uloga i veću ponudu usluga, veličina je bitan činitelj u određivanju organizacijskog oblika financijskog poduzeća (Rose i Hudings, 2014: 65).

U kontekstu organizacijskih oblika i veličine banaka uglavnom se misli na male i velike banke. Organizacijski oblici i njihove karakteristike obrađuju se u nastavku poglavlja.

3.2. Karakteristike malih i velikih banaka

Broj poslovnica najčešća je odrednica veličine banaka. Kod malog broja poslovnica javljaju se male banke, a kod velikog je riječ o velikim bankama. Slika 2. prikazuje organizacijsku strukturu male banke.

Slika 2. Mala banka i njezina organizacijska struktura



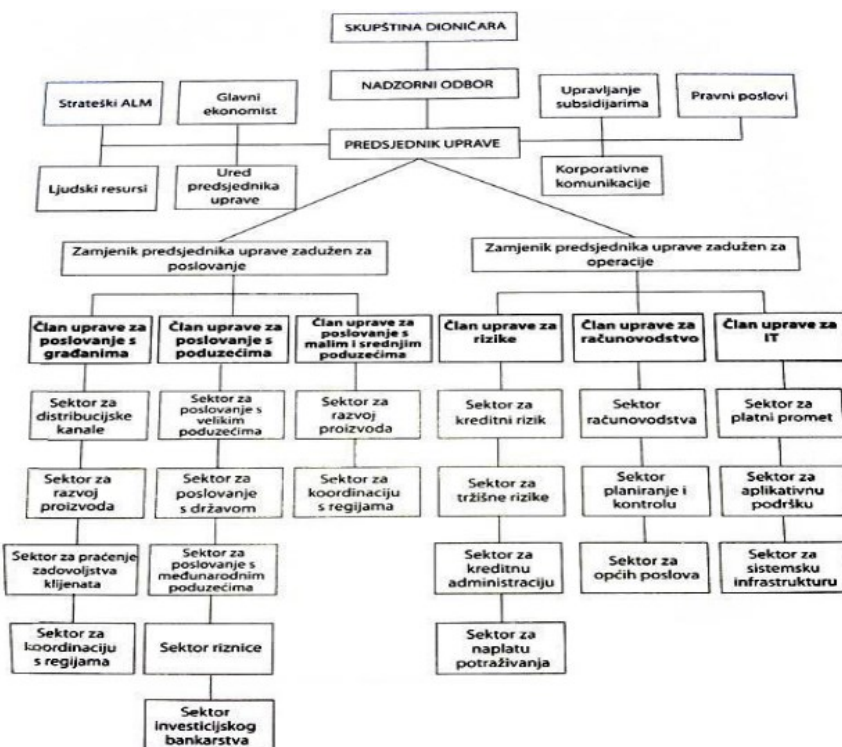
Izvor: Gregurek i Vidaković (2015): *Bankarsko poslovanje, Visoko učilište Effectus, Zagreb, str. 498*

Osim malog broja poslovnica, male banke obilježavaju i neke druge karakteristike. Primarno se misli na ovlasti i odgovornosti menadžmenta. Kod ovih banaka on je vrlo često uključen u svakodnevno poslovanje banke (Gregurek i Vidaković, 2015: 498).

S obzirom na manji broj poslovnica moguće je proporcionalno govoriti o manjem broju zaposlenika, jednostavnijem sustavu upravljanja ljudskim potencijalima, kao i lakšoj provedbi nadzora i kontrole. U tom smislu male banke nemaju ured koji se odnosi na upravu, gdje se automatski javlja manji prostor za odlučivanje menadžmenta o poslovnoj strukturi banke (Rose, 2003: 80). Tada je vrlo važno optimalno odrediti troškove poslovanja te njima učinkovitije upravljati.

Velike banke imaju kompleksniju organizacijsku strukturu, čija se vizualizacija predstavlja na slici 3.

Slika 3. Velika banka i njezina organizacijska struktura



Izvor: Gregurek i Vidaković (2015): *Bankarsko poslovanje*, Visoko učilište Effectus, Zagreb, str. 499

U odnosu na malu banku, velike banke imaju znatno složeniju organizacijsku strukturu. Vidljiv je veći broj poslovnih jedinica, što utječe i na otežaniju kontrolu i nadzor poslovanja. Kod ove banke menadžment nije uključen u svakodnevno poslovanje već su njegove funkcije u domeni upravljanja pojedinim poslovnim jedinicama ili čitavom bankom (Gregurek i Vidaković, 2015: 499).

Velike banke imaju za cilj stvoriti svoju prepoznatljivost na financijskom tržištu te su kao takve organizirane kao grupacije u poslovanju. Takve su banke često podijeljene na sektore, dok se sektori dijele na direkcije i odjele. Takva organizacijska podjela često ovisi o veličini banke i njezinim potrebama u kompleksnosti poslovanja (Rose, 2003: 79).

Razlika između velike i male banke očituje se u već spomenutom broju poslovnih jedinica, ali i širini poslovanja. Posljedično, male banke nemaju ured i glavnoga

ekonomistu, dok velike imaju. U malim bankama jedna osoba može biti zadužena za neke poslove, dok u velikoj banci te poslove obavlja čitavi sektor (Rose, 2003: 79).

3.3. Mjerenje veličine banaka

Veličina banke bitna je determinanta uspješnosti poslovanja. Ona se mjeri uz pomoć nekoliko aspekata, čija je analiza predmet interesa ovog dijela rada.

Prvi aspekt mjerenja veličina banaka je apsolutna veličina. Riječ je o pristupu kojim se valorizira ukupna ekonomska vrijednost i imovina banke. Ovaj aspekt posebice je značajan za dioničare i vjerovnike zbog tehnoloških i upravljačkih ekonomija i disekonomija obujma, ali i zbog efekta „prevelike da bi propale“. Nastavno navedenome, očekivanja banaka da će biti spašene u slučaju problema u poslovanju stvaraju moralni hazard (Šverko et al., 2012: 33). On je osobito prisutan kod velikih banaka uslijed veće vjerojatnosti intervencija države u njihovu spašavanje, kao što je bio primjer i kod nekih svjetskih banaka u razdoblju nedavne svjetske ekonomske krize.

Sljedeći aspekt mjerenja veličine banke je njezina sistemska veličina. Riječ je o relativnoj mjeri kojom se iskazuje veličina banke, gdje se ista mjeri pomoću odnosa bruto domaćeg proizvoda (BDP) države u kojoj se banka nalazi te same njezine veličine ili kao odnos njezinih ukupnih obveza i BDP – a države u kojoj se nalazi (Šverko et al., 2012: 36).

Veličina banaka u današnjici je pod povećalom ekonomskih teoretičara s obzirom na pojavu ekonomije obujma i opsega, koje nastaju uslijed rasta banaka i predstavljaju pokretač banaka da veličinom osiguraju rast profitabilnosti poslovanja, povoljniji položaj kod regulatora, veći i stabilniji tržišni udio i dodatne koristi dionicima, posebice menadžerima. Međutim, suvremena praksa nalaže kako je za profitabilnost bankovnog poslovanja ključno odgovoriti na pitanje na koji način postići optimalnu ravnotežu između ekonomija i disekonomija koje nastaju kao nuspojava veličine banaka (Rose, 2003: 478).

U praksi načelno ne postoji prihvatljiv pristup i kriterij razlikovanja malih i velikih banaka, odnosno mjerenja istih. Oni se diverzificiraju među pojedinim državama, odnosno financijskim tržištima (Tablica 1.).

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja veličine banaka u banaka po veličini u SAD-u, Europskoj uniji i Hrvatskoj

	SAD	EU	Hrvatska
Male banke	Aktiva manja od 1 milijarde američkih dolara	Aktiva manja od 0,005% bankovne aktive Europske unije	Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava manji od 1%
Srednje banke	Aktiva između 1 i 10 milijardi američkih dolara	Aktiva između 0,005% i 0,5% bankovne aktive Europske unije	Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava između 1% i 5%
Velike banke	Aktiva preko 10 milijardi američkih dolara	Aktiva veća od 0,5% bankovne aktive Europske unije	Udio aktive banke u aktivni bankovnog sustava veći od 5%

Izvor: Šverko, I. et al. (2012) Analiza poslovanja malih banaka u Republici Hrvatskoj. Privredna kretanja i ekonomska politika. 133/2012. Str. 29-45

Vidljivo je kako se ovi pristupi zasnivaju na mjerenju i procjeni vrijednosti aktive banaka, koja je izražena novčano ili kao postotni udio bankovne aktive države, odnosno nadsacionalne tvorevine Europske unije. Detaljnija analiza veličine banaka u Hrvatskoj, kao i osvrt na odnos kamatnih stopa i veličine banaka slijedi u narednom poglavlju rada.

4. ODNOS KAMATNIH STOPA I VELIČINE BANKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U prošlim poglavljima je izvršena teorijska analiza obrađene problematike u svezi poslovanja banaka i kamatnih stopa. Stoga je ovo poglavlje aplikativno te se u njemu pristupa prikazu i analitici poslovanja poslovnih banaka u Hrvatskoj. U tom smislu izvršena je analiza banaka i njihov broj i ključni pokazatelji bankarskog sektora.

4.1. Pregled osnovnih pokazatelja poslovanja banaka u Republici Hrvatskoj

Podaci korišteni za analizu objavljeni su na stranicama Hrvatske narodne banke (HNB). Analiza osnovnih pokazatelja bit će prikazana u nastavku.

4.1.1. Broj banaka i vlasnička struktura bankovnog sustava

U nastavku slijedi prikaz vlasničke strukture banaka u Republici Hrvatskoj i njihov udio imovine (Tablica 2.).

Tablica 2. Vlasnička struktura banaka u Republici Hrvatskoj i udio njihove imovine u razdoblju od 2015. godine do 2020.godine (%)

	2015.		2016.		2017.		2018.		2019.		3. tr. 2020.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	12,0	9,7	11,0	10,3	10,0	9,9	10,0	9,8	9,0	9,7	9,0	9,6
Domaće privatno vlasništvo	10,0	4,4	8,0	4,0	7,0	3,7	7,0	3,6	7,0	3,6	7,0	3,5
Domaće državno vlasništvo	2,0	5,3	3,0	6,3	3,0	6,1	3,0	6,2	2,0	6,1	2,0	6,1
Strano vlasništvo	16,0	90,3	15,0	89,7	15,0	90,1	11,0	90,2	11,0	90,3	11,0	90,3
Ukupno	28,0	100	26,0	100,0	25,0	100,0	21,0	100,0	20,0	100,0	20,0	100,0

Izvor: Izrada autora prema Hrvatska narodna banka (2021.): Standardni prezentacijski format, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf>, str.64 (08.07.2021.).

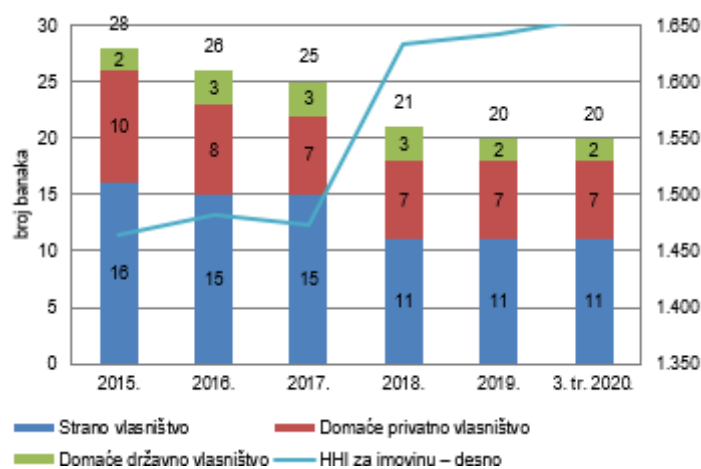
Iz tablice je vidljivo da je najveći broj banaka bio u stranom vlasništvu što vrijedi i za udio u ukupnoj imovini hrvatskih banaka. Ukupan broj banaka u promatranom

razdoblju ima tendenciju smanjenja. Ovaj trend zahvaća domaće banke u privatnom i državnom vlasništvu. Broj banka u stranom vlasništvu se znatno smanjio i to sa 16 na 11 banaka dok je udio u promatranim godinama uglavnom ostao nepromijenjen. S druge strane, broj banaka u domaćem vlasništvu i njihov udio tijekom narednih godina je varirao.

4.1.2. Indeks koncentracije

Indeks koncentracije ili Herfindahlov-Hirschmanov indeks (HHI) je mjera tržišne moći koja se često koristi u analizi tržišne strukture. Radi se o zbroju tržišnih udjela izraženih u postocima svih sudionika na tržištu. Koncentracija imovine računa se kao omjer imovine banke i svih banaka pomnožen sa 100 prikazanim u (Grafikon 1.).

Grafikon 1. Herfindahlov – Hirschmanov indeks u razdoblju od 2015. godine do 2020. godine



Izvor: Izrada autora prema Hrvatska narodna banka (2021.): Standardni prezentacijski format, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf>, str.66 (08.07.2021.).

U promatranom razdoblju vidljivo je znatno povećanje indeksa koncentracije koji se do 2017. godine pomalo povećavao dok je od iste godine zabilježen je znatniji porast indeksa.

4.1.3. Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

Kreditne institucije su u Hrvatskoj u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine poslovale vrlo uspješno i profitabilno, što je vidljivo iz Tablice 3., u kojoj su prikazani ključni pokazatelji poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Tablica 3. Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine

Ključni pokazatelji poslovanja kreditnih institucija (%)	31.12.2016.	31.12.2017.	31.12.2018.	31.12.2019.	31.12.2020.
Prinos na imovinu (ROA)	1,23	0,85	1,21	1,37	0,61
Prinos na kapital (ROE)	9,24	5,91	8,40	9,82	4,43
Pokazatelj troškovne efikasnosti (CIR)	51,40	48,98	48,05	46,32	54,97
Udio neprihodujućih dužničkih instrumenata u ukupnim dužničkim instrumentima (NPE)	10,34	8,27	7,06	4,72	4,73
Udio neprihodujućih kredita u ukupnim kreditima (NPL)	12,07	8,73	7,49	5,47	5,43
Pokrivenost neprihodujućih kredita umanjenjima vrijednosti	63,62	61,64	60,41	68,01	64,05
Stopa ukupnoga kapitala	22,97	23,80	23,14	24,80	24,91
Stopa osnovnoga kapitala	21,34	22,37	22,06	23,96	24,34
Stopa redovnoga osnovnoga kapitala	21,34	22,37	22,06	23,84	24,21
Omjer financijske poluge	12,00	12,44	11,96	12,57	11,70
Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (LCR)	193,98	190,83	164,38	173,71	181,94

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.): Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/bankovna-supervizija/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>, (11.05.2021.).

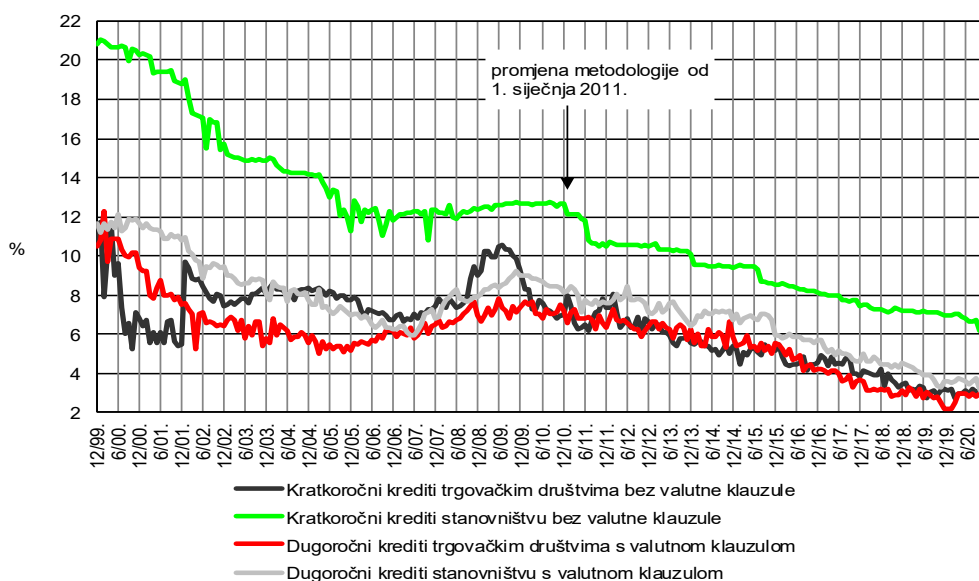
Iz Tablice 3. vidljivo je kako su kreditne institucije u Hrvatskoj uspjele ostvariti značajan povrat na kapital. Prinos na imovinu je zadržao rastući trend, ali ne toliko izražen kao kod prinosa na kapital. Povoljna je situacija za poslovanje hrvatskih kreditnih institucija to što je udio dužničkih instrumenata i udio neprihodujućih kredita nizak. Stopa ukupnog i osnovnog kapitala je zadovoljavajuće visoka što ukazuje da kreditne institucije u Hrvatskoj raspolažu s dovoljnom količinom kapitala. Budući da kreditne institucije u Hrvatskoj koriste više vlastita, nego tuđa sredstva za financiranje poslovanja, korištenje tuđih sredstava bilo je u manjoj mjeri.

4.1.4. Prosječne aktivne i pasivne kamatne stope

U nastavku slijedi pregled kretanja prosječnih aktivnih i pasivnih kamatnih stopa, te razlike između kamatnih stopa na kredite i depozite.

Sljedeći grafikon (Grafikon 2.) prikazuje kretanje prosječnih kratkoročnih i dugoročnih kamatnih stopa na kredite trgovačkim društvima i stanovništvu s i bez valutne klauzule u razdoblju od 2000. godine do 2020. godine.

Grafikon 2. Prosječne aktivne kamatne stope

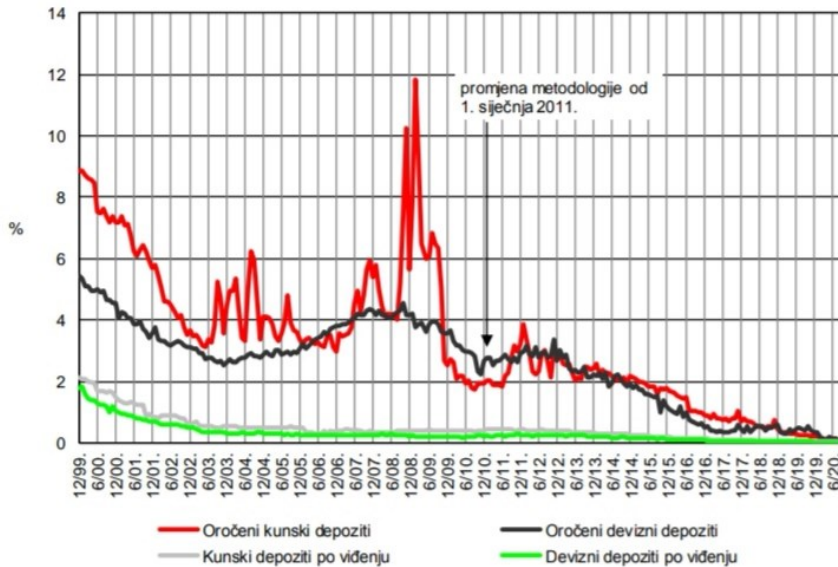


Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.): Standardni prezentacijski format, dostupno na: https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf_str_35, (08.07.2021.).

Iz grafikona je vidljiv kontinuirani pad svih kamatnih stopa poslovnih banaka u promatranom razdoblju, od kojih se najviše ističe pad kamatne stope na kratkoročne kredite stanovništvu bez valutne klauzule. Najmanju promjenu pada trenda pokazale su kamate na kratkoročne kredite poduzećima bez valutne klauzule.

Na sljedećem grafikonu prikazane su prosječne pasivne kamatne stope banaka na oročene kunske i devizne depozite te kunske i devizne depozite po viđenju (Grafikon 3.).

Grafikon 3. Prosječne pasivne kamatne stope

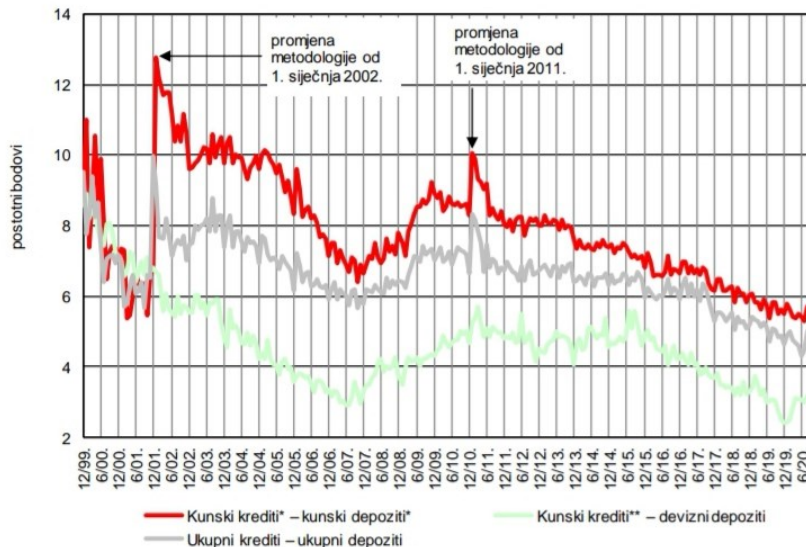


Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.): Standardni prezentacijski format, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf> str. 35 (08.07.2021.).

U Grafikonu 3. vidljivo je da sve prikazane pasivne kamatne stope bilježe trend smanjenja, osim kamatnih stopa na oročene i kunske devizne depozite koje su u razdoblju od 2007. godine do 2008. godine zabilježile značajan rast, a nakon toga postepeno opadaju. Kamate na kunske i devizne depozite po viđenju su cijelo promatrano razdoblje bile niske.

U nastavku slijedi prikaz razlike između kamatnih stopa na kredite i depozite koji se još naziva i kamatna marža (Grafikon 4.).

Grafikon 4. Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite



Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.): Standardni prezentacijski format, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf> str 36 (08.07.2021.).

Iz grafikona je vidljivo da je najveća razlika (marža) ostvarena između kamatnih stopa na kunske kredite i kunske depozite bez valutne klauzule. Slijedi nešto manja razlika između kamatnih stopa na ukupne kredite i ukupne depozite, dok je najmanja razlika ostvarena između kamatnih stopa na kunske kredite i devizne depozite s valutnom klauzulom najniža. Sveukupno, kretanja ukazuju na pad kamatne marže kao mjere profitabilnosti.

4.2. Odnos kamatne stope i veličine banke

U ovome potpoglavlju je prikazana analiza odnosa kamatnih stopa u Hrvatskoj i veličine banaka. Pri tome se značajna pažnja posvećuje malim, srednjim i velikim bankama.

4.2.1. Prikaz malih, srednjih i velikih banaka u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj se banke razvrstavaju putem njihove veličine, gdje je temeljni kriterij veličine banke njezin udio aktive u ukupnoj aktivi banaka u Hrvatskoj. Velike banke tako su određene veličinom aktive koja je veća od 5% ukupne aktive banaka u

Hrvatskoj. Srednje banke su određene veličinom između 1% i 5% ukupne aktive banaka. Konačno, aktiva malih banaka je manja od 1% ukupne aktive banaka u Hrvatskoj. Nova podjela prema veličini razlikuje se u odnosu na staru. Međutim, za potrebe izrade ovog završnog rada i njegovu analitiku može se koristiti i biti od značaja i stara podjela banaka prema veličini da bi se dobio općenit uvid u strukturu njihove veličine koja se aktualno razlikuje od ranije podjele. U kontekstu ovoga pokazatelja ili kriterija, u nastavku su prikazane banke u Hrvatskoj te njihovo grupiranje prema definiranim kriterijima na male, srednje i velike (Tablica 4.).

Tablica 4. Male, srednje i velike banke u Republici Hrvatskoj na dan 11.05.2021. godine

Veličina banke	Naziv banke	Ukupna imovina (kn)	Udio u ukupnoj imovini (%)
Velike banke	Zagrebačka banka d.d.	125 329 305	27,03
	Privredna banka Zagreb d.d. d.	96 952 944	20,87
	Erste&Steiermärkische Bank d.	73 512 433	15,95
	OTP banka Hrvatska d.d.	45 357 922	9,81
	Raiffeisenbank Austria d.d.	38 215 584	8,13
	Hrvatska poštanska banka d.d.	25 675 123	5,59
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	17 753 611	3,87
	Sberbank d.d.	11 312 543	2,44
Male banke	Podravska banka d.d.	4 011 437	0,89
	Istarska kreditna banka Umag d.d.	3 932 874	0,87
	Agram banka d.d.	3 900 810	0,83
	KentBank d.d.	3 015 438	0,68
	Karlovačka banka d.d.	2 646 251	0,57
	Partner banka d.d.	2 048 998	0,44
	Croatia banka d.d.	1 926 128	0,42
	Slatinska banka d.d.	1 502 307	0,32
	Imex banka d.d.	1 431 360	0,31
	Banka Kovanica d.d.	1 366 624	0,30

	J&T banka d.d.	1 046 581	0,23
	Samoborska banka d.d.	534 157	0,12

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima.

Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sve-tablice-po-datumu-objave> (11.05.2021.).

Iz navedene tablice vidljivo je kako su banke uglavnom razvrstane na velike i male banke. U skupinu srednjih banaka svrstavaju se samo Addiko bank d.d. i Sberbank d.d., ujedno i jedne od novijih banaka u Hrvatskoj.

4.2.2. Kamatne stope banaka u Republici Hrvatskoj prema veličini

Ovaj dio poglavlja analizira kamatne stope hrvatskih banaka na određene vrste kredita. Na temelju ove analize slijedi pregled odnosa između veličine banke i visine kamatnih stopa.

U nastavku slijedi pregled kamatnih stopa na gotovinske namjenske kredite u (Tablica 5.).

Tablica 5. Kamate na gotovinske namjenske kredite u kunama i eurima na dan 11.03.2021. godine (%)

Veličina banke	Naziv banke	Varijabilne stope EKS (%)	Fiksne stope EKS(%)	Varijabilne stope EKS (%)	Fiksne stope EKS(%)
		Kune		Euri	
Velike banke	Erste&Steiermärkische Bank d.d.	-	6,26	-	6,26
	Zagrebačka banka d.d.	-	7,16	-	-
	Privredna banka Zagreb d.d.	5,82	6,69	5,82	6,69
	OTP banka Hrvatska d.d.	4,59	5,70	4,60	5,69
	Raiffeisenbank Austria d.d.	7,31	7,42	-	6,29
	Hrvatska poštanska banka d.d.	6,96	-	6,43	-
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	-	6,18	-	5,87
	Sberbank d.d.	6,49	6,49	6,49	6,49
	Agram banka d.d.	-	7,67	-	7,13

Male banke	Istarska kreditna banka Umag d.d.	-	7,15	-	6,94
	Podravska banka d.d.	6,93	7,14	6,40	6,61
	KentBank d.d.	-	6,61	-	6,49
	Karlovačka banka d.d.	5,86	6,06	5,71	5,86
	Croatia banka d.d.	8,19	7,96	7,87	7,43
	Partner banka d.d.	8,92	-	8,65	-
	Imex banka d.d.	7,36	6,25	6,82	-
	Slatinska banka d.d.	6,84	7,29	6,47	7,06
	Banka Kovanica d.d.	6,65	-	6,59	7,24
	J&T banka d.d.	-	-	-	-
Samoborska banka d.d.	-	7,77	-	6,40	

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).

Navedeni podaci ukazuju da su na primjeru svih analiziranih banaka u Hrvatskoj veće kamatne stope u slučaju gotovinskih namjenskih kredita. Neke banke nude povoljnije kredite kada je riječ o fiksnim kamatnim stopama, dok neke od navedenih imaju niže varijabilne kamatne stope od onih fiksnih. Prikazani podaci ukazuju kako veličina banaka ne ukazuje nužno na manje ili veće kamatne stope od onih koje nude srednje ili male banke u slučaju ovih kredita. Sukladno tome, na primjeru gotovinskih namjenskih kredita daje se potvrditi kako veličina banaka tek iznimno i djelomično utječe na visinu kamatne stope. Ona je uvjetovana nizom ostalih čimbenika, internih i eksternih, o kojima je bilo riječi u prethodnim poglavljima.

U nastavku slijedi pregled kamata stambenih kredita za kupovinu stana ili kuće (Tablica 6.).

Tablica 6. Kamate stambenih kredita za kupovinu stana ili kuće u kunama i eurima na dan 11.03.2021. godine (%)

Veličina banke	Naziv banke	Varijabilne stope EKS(%)	Fiksne stope EKS(%)	Komb. Stope EKS(%)	Varijabilne stope EKS(%)	Fiksne stope EKS(%)	Komb. Stope EKS(%)
		Kune			Euri		
Velike banke	Erste&Steiermärkische Bank d.d.	-	4,07	4,07	-	3,72	3,75
	Zagrebačka banka d.d.	3,92	4,01	3,69	3,30	4,01	3,41
	Privredna banka Zagreb d.d.	3,46	4,24	3,60	3,49	4,24	3,60
	OTP banka Hrvatska d.d.	-	2,89	2,94	3,93	2,89	2,92
	Raiffeisenbank Austria d.d.	-	4,87	3,89	-	4,66	3,68
	Hrvatska poštanska banka d.d.	3,90	-	4,10	3,49	-	4,11
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	-	-	-	-	-	-
	Sberbank d.d.	-	3,84	3,81	-	3,58	3,55
Male banke	Agram banka d.d.	-	-	4,23	-	-	3,86
	Istarska kreditna banka Umag d.d.	-	3,45	3,60	-	2,84	2,91
	Podravska banka d.d.	3,56	3,76	-	3,35	3,66	-
	KentBank d.d.	-	4,76	-	3,95	4,65	4,26
	Karovačka banka d.d.	3,43	3,93	3,24	3,23	3,14	3,03
	Croatia banka d.d.	5,63	-	-	5,41	-	-
	Partner banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Imex banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Slatinska banka d.d.	-	-	-	3,76	-	-
	Banka Kovanica d.d.	-	-	-	4,79	-	-
	J&T banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Samoborska banka d.d.	-	-	-	-	4,69	-

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima.

Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).

Na primjeru kredita koji su namijenjeni kupovini stana ili kuće, a riječ je o stambenim kreditima, kamatne stope su niže nego na primjeru gotovinskih namjenskih kredita. Ponovno, one su veće kada je riječ o kreditima vezanim za domaću valutu, odnosno kune. Također, vidljivo je kako srednje banke u Hrvatskoj imaju gotovo iste kamatne stope na ove kredite, a u određenim primjerima čak i manje, od onih na primjeru velikih banaka. Na primjeru malih banaka postoje značajnije oscilacije u kamatnim stopama na ove kredite. One nisu značajnije veće od onih na primjeru srednjih i velikih banaka. To je evidentno tek na primjeru manjeg broja malih banaka kao što su Croatia banka d.d. i Imex banka d.d., koje imaju najviše kamatne stope.

U nastavku slijedi analiza kamatnih stopa ovih banaka na primjeru kredita za adaptaciju stana ili kuće (Tablica 7.).

Tablica 7. Kamate stambenih kredita za adaptaciju stana ili kuće u kunama i eurima na dan 11.03.2021. godine (%)

Veličina banke	Naziv banke	Varijabilne stope EKS(%)	Fiksne stope EKS(%)	Komb. Stope EKS(%)	Varijabilne stope EKS(%)	Fiksne stope EKS(%)	Komb. Stope EKS(%)
		Kune			Euri		
Velike banke	Erste&Steiermärkische Bank d.d.	-	4,07	4,07	-	3,72	3,75
	Zagrebačka banka d.d.	3,92	4,01	3,69	3,30	4,01	3,41
	Privredna banka Zagreb d.d.	3,48	4,29	3,63	3,52	4,29	3,63
	OTP banka Hrvatska d.d.	-	2,93	2,96	3,93	2,89	2,92
	Raiffeisenbank Austria d.d.	-	4,95	4,43	-	4,95	4,22
	Hrvatska poštanska banka d.d.	3,99	-	4,20	3,57	-	4,19
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	-	-	-	-	-	-
	Sberbank d.d.	-	3,84	3,81	-	3,58	3,55
-Male banke	Agram banka d.d.	-	-	4,23	-	-	4,03
	Istarska kreditna banka Umag d.d.	-	3,45	3,60	-	2,84	2,89
	Podravska banka d.d.	3,56	3,77	-	3,35	3,67	-
	KentBank d.d.	-	4,86	-	4,58	4,86	4,37
	Karlovačka banka d.d.	3,45	3,96	3,27	3,26	3,17	3,07
	Croatia banka d.d.	5,73	-	-	5,51	-	-
	Partner banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Imex banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Slatinska banka d.d.	-	-	-	3,76	-	-
	Banka Kovanica d.d.	-	-	-	4,79	-	-
	J&T banka d.d.	-	-	-	-	-	-
	Samoborska banka d.d.	-	-	-	-	5,25	-

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima.

Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).

Vidljivo je kako krediti namijenjeni za adaptaciju nekretnine imaju slične kamatne stope kao i krediti za kupovinu nekretnine. Ipak, povoljniji su od namjenskih gotovinskih kredita. Daje se istaknuti kako su razlike u kamatnim stopama ovih kredita između različitih skupina banaka nezamjenjive, izuzev pojedinih primjera.

U nastavku se daje pregled kamatnih stopa na hipotekarne kredite (Tablica 8.).

Tablica 8. Kamatne stope na hipotekarne kredite u Republici Hrvatskoj na dan 11.03.2021. godine

Veličina banke	Naziv banke	Varijabilna stopa EKS(%) Kune	Varijabilna stopa EKS(%) Euri
Velike banke	Erste&Steiermärkische Bank d.d.	4,62	-
	Zagrebačka banka d.d.	4,93	-
	Privredna banka Zagreb d.d.	4,68	4,69
	OTP banka Hrvatska d.d.	-	-
	Raiffeisenbank Austria d.d.	-	-
	Hrvatska poštanska banka d.d.	-	5,38
Srednje banke	Addiko Bank d.d.	-	-
	Sberbank d.d.	-	-
Male banke	Agram banka d.d.	5,11	4,90
	Istarska kreditna banka Umag d.d.	-	5,19
	Podravska banka d.d.	6,95	6,36
	KentBank d.d.	-	4,58
	Karlovačka banka d.d.	4,54	4,54
	Croatia banka d.d.	-	6,56
	Partner banka d.d.	7,84	7,41
	Imex banka d.d.	-	7,15
	Slatinska banka d.d.	-	-
	Banka Kovanica d.d.	-	4,87
	J&T banka d.d.	-	-
Samoborska banka d.d.	-	-	

Izvor: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima.

Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).

Danim podacima evidentno je kako je sa smanjenjem veličine banke, uz manje oscilacije, zabilježen rast kamatnih stopa koje se odnose na iznos hipotekarnih kredita u kunama. Na primjeru hipotekarnih kredita u eurima zabilježene su značajnije oscilacije u visini kamatnih stopa između ovih banaka, kao i unutar svake skupine. S obzirom na prethodno analizirane podatke i istaknute zaključke, moguće je konkretizirati kako veličina banaka tek djelomično ili na primjeru pojedinih kredita utječe na kamate.

4.2.3. Odnos kamatne stope i veličine hrvatskih banaka

Kako bi se pobliže analizirao odnos kamatnih stopa i prikaza veličine banaka, ovaj dio rada razlaže odnose između kamatnih stopa na pojedine kredite i veličine banke (Tablica 9.).

Tablica 9. Komparativni prikaz prosječnih kamatnih stopa na pojedine kredite na primjeru odabranih veličina banaka u Republici Hrvatskoj, na dan 11.03.2021. godine (%)

Skupina/	U kunama			U eurima		
	Gotovinski namjenski krediti					
	Varijabilne EKS(%)	Fiksne EKS(%)	Kombinirane EKS(%)	Varijabilne EKS(%)	Fiksne EKS(%)	Kombinirane EKS(%)
Velike	6,17	6,65	-	5,62	6,23	-
Srednje	6,49	6,34	-	6,49	6,18	-
Male	7,25	7,10	-	6,93	6,80	-
Prosjek	6,64	6,70	-	6,35	6,40	-
	Stambeni krediti za kupnju stana ili kuće					
Velike	3,76	4,02	3,71	3,56	3,90	3,58
Srednje	-	3,84	3,81	-	3,58	3,55
Male	4,21	3,98	3,69	4,08	3,79	3,52
Prosjek	3,99	3,95	3,74	3,82	3,76	3,55
	Stambeni krediti za adaptaciju stana ili kuće					
Velike	3,80	4,05	3,83	3,58	3,97	3,69
Srednje	-	3,84	3,81	-	3,58	3,55
Male	4,25	4,01	3,70	4,21	3,96	3,59
Prosjek	4,06	3,97	3,78	3,90	3,84	3,61
	Hipotekarni krediti					
Velike	4,73	-	-	5,04	-	-
Srednje	-	-	-	-	-	-
Male	6,11	-	-	5,73	-	-
Prosjek	5,42	-	-	5,39	-	-

Izvor: Obrada autora prema: Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).

Na primjeru prosječnih kamatnih stopa gotovinskih namjenskih kredita vidljivo je da samo velike banke imaju manje kamatne stope od prosjeka svih banaka. Male i srednje banke bilježe veće kamatne stope od prosjeka svih banaka, što potvrđuje utjecaj veličine banaka na visine kamatnih stopa, kada se razmatra ukupna grupa. Kamatne

stope manje su na primjeru kredita u eurima. Međutim, treba istaknuti kako veličina banaka nije nužni čimbenik koji utječe na kretanje kamatnih stopa, s obzirom da je vidljivo kako male banke u pojedinim slučajevima imaju manje stope kamate od srednjih banaka, primjerice kod varijabilnih kamatnih stopa na ove kredite, u kunama.

Na primjeru stambenih kredita za kupnju nekretnine velike banke imaju manje kamatne stope od prosjeka, izuzev fiksnih kamatnih stopa, koje su veće, te kombiniranih u slučaju kredita u eurima. Ponovno je zamijećena manja kamatna stopa malih banaka na ove kredite, a u odnosu na srednje banke, kako na primjeru kredita u kunama, tako i u eurima. Jednaki trend imaju i kamatne stope u slučaju stambenih kredita za adaptaciju nekretnine.

Na primjeru hipotekarnih kredita, kamatne stope opadaju obrnuto proporcionalno s kretanjem veličine banaka. Pri tome, velike banke imaju manje kamatne stope, a male banke najveće.

5. ZAKLJUČAK

U Hrvatskom bankovnom sustavu prevladavaju male i velike banke. Njihova veličina mjeri se vrijednošću njihove aktive, odnosno udjelom aktive tih banaka u udjelu ukupne aktive bankovnog sektora. Značaj mjerenja veličine banaka značajan je iz niza razloga. Teorija i praksa ističu kako veličina banaka predstavlja jedan od čimbenika koji utječe na poslovanje ovih subjekata, a pri tome se često pažnja posvećuje mjerenju odnosa veličine banaka i njihove efikasnosti, profitabilnosti, visine kamatnih stopa na depozite i kredite te slično.

Provedbom istraživanja u ovom završnom radu izvršena je analiza kamatnih stopa pojedinih vrsta kredita koji se odnose na male, srednje i velike banke u Hrvatskoj koje su odabrane za analizu u radu. Potvrđeno je pri tome kako veličina banaka predstavlja tek jedan od brojnih čimbenika koji determiniraju visinu kamatnih stopa na navedene financijske instrumente. Osim veličine banaka, na vrijednosti istih utječu brojni čimbenici koji se razmatraju kroz skupinu unutarnjih ili internih i vanjskih ili eksternih. Sukladno tome, pri predviđanju kamatnih stopa u budućnosti, potrebno je u obzir uzeti očekivana zbivanja na razini pojedinih banaka, kao i na razini bankovnog sustava i gospodarstva.

Vidljivo je na primjeru prosječnih kamatnih stopa gotovinskih namjenskih kredita kako velike banke imaju manje kamatne stope od prosjeka svih banaka. Male i srednje banke bilježe veće kamatne stope od prosjeka, što potvrđuje utjecaj veličine banaka na kretanje i visinu kamatnih stopa. Međutim, ističe se kako veličina banaka nije nužni i jedini čimbenik koji utječe na kretanje kamatnih stopa, s obzirom da je male banke u pojedinim slučajevima imaju manje stope kamata na kredite od srednjih banaka.

Na primjeru stambenih kredita za kupnju nekretnine velike banke imaju manje kamatne stope od prosjeka, izuzev fiksnih kamatnih stopa, koje su veće, te kombiniranih u slučaju kredita u eurima. Ponovno je zamijećena manja kamatna stopa malih banaka na ove kredite, u odnosu na one srednje. Jednaki trend imaju i kamatne stope u slučaju stambenih kredita za adaptaciju nekretnine.

Na primjeru hipotekarnih kredita, kamatne stope opadaju obrnuto proporcionalno s kretanjem veličine banaka. Pri tome, velike banke imaju manje kamatne stope, a male banke najveće.

LITERATURA

Knjige:

1. GREGUREK, M. i VIDAKOVIĆ, N. (2015.) *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: Visoko učilište Effectus
2. MISHKIN, S. F. i EAKINS, G. S. (2019.) *Financijska tržišta i institucije*. Zagreb: MATE d.o.o.
3. ROSE, P. S. i HUDGINS, S. C. (2014.) *Upravljanje bankama i financijske usluge*. Zagreb: MATE d.o.o.
4. ROSE, P. S. (2003.) *Menadžment komercijalnih banaka*. Zagreb: MATE d.o.o.
5. SAMUELSON P. A. i NORDHAUS W. D., (2007.) *Ekonomija*. Zagreb: MATE d.o.o.
6. SAUNDERS, A. i CORNETT, M. M. (2006.) *Financijska tržišta i institucije*. Zagreb: Masmedia
7. SAUNDERS, A. i CORNETT, M. M. (2014.) *Financial institutions management: A risk management approach*. Sjedinjene Američke Države: McGraw -Hill Education

Članci:

1. ERCEGOVAC, R. (2008.) *Politika kamatnih stopa u bankama u kontekstu rizika*. Split: Ekonomski fakultet Split
2. ŠVERKO, I., PAVLOVIĆ, A. i VUKAS, J. (2012.) *Analiza poslovanja malih banaka u Republici Hrvatskoj. Privredna kretanja i ekonomska politika*. 133/2012. Str. 27-45
3. ŽIVKO, I. (2006.) *Kamatni rizik u bankarstvu – izvori i učinci*. Mostar: Sveučilište u Mostaru

Internet izvori:

1. Hrvatska narodna banka (2021.) Informativna lista ponude kredita potrošačima. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/informativna-lista-ponude-kredita-potrosacima> (11.03.2021.).
2. Hrvatska narodna banka (2021.) Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija, dostupno <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druga-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/bankovna-supervizija/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija> (11.05.2021.).
3. Hrvatska narodna banka (2021.) Standardni prezentacijski format, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/spf>
4. Hrvatska udruga banaka (2014): Odrednice promjena kamatnih stopa u Hrvatskoj, Zagreb.
5. SAUNDERS, A. i CORNETT, M. M. (2014.) Financial institutions management: A risk management approach, dostupno na: <http://dl.rasabourse.com/Books/Finance%20and%20Financial%20Markets/%5BSAunders%5DFinancial%20Institutions%20Management%20A%20Risk%20Management%20Approach%28rasabourse.com%29.pdf>

POPIS SLIKA

Slika 1. Određivanje kamatne stope temeljem nastalog troška	6
Slika 2. Mala banka i njezina organizacijska struktura.....	12
Slika 3. Velika banka i njezina organizacijska struktura.....	13

POPIS TABLICA

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja veličine banaka u banaka po veličini u SAD-u, Europskoj uniji i Hrvatskoj	15
Tablica 2. Vlasnička struktura banaka u Republici Hrvatskoj i udio njihove imovine od 2015. godine do 2020. godine.	16
Tablica 3. Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine	18
Tablica 4. Male, srednje i velike banke u Republici Hrvatskoj na dan 11.03.2021. godine.....	22
Tablica 5. Kamate na gotovinske namjenske kredite u kunama i eurima na dan 11.03.2021. godine (%)	23
Tablica 6. Kamate stambenih kredita za kupovinu stana ili kuće u kunama i eurima na dan 11.03.2021. (%).....	25
Tablica 7. Kamate stambenih kredita za adaptaciju stana ili kuće u kunama i eurima na dan 11.03.2021. godine (%)	27
Tablica 8. Kamatne stope na hipotekarne kredite u Republici Hrvatskoj na dan 11.03.2021. godine.....	28
Tablica 9. Komparativni prikaz prosječnih kamatnih stopa na pojedine kredite na primjeru odabranih veličina banaka u Republici Hrvatskoj, na dan 11.03.2021. godine (%).....	30

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Herfindahlov – Hirschmanov indeks u razdoblju od 2015. godine do 2020. godine.....	17
Grafikon 2. Prosječne aktivne kamatne stope	19
Grafikon 3. Prosječne pasivne kamatne stope.....	20
Grafikon 4. Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite	21

SAŽETAK

Odnos kamatne stope i veličine banke u Republici Hrvatskoj

Cilj ovoga završnog rada je istražiti teorijske determinante veličine banaka i njihovih kamatnih stopa. Svrha rada je potvrditi kako veličina banaka tek manje utječe na kretanje kamatnih stopa na primjeru pojedinih vrsta kredita. Veličina banaka mjeri se na osnovu vrijednosti njihove ukupne aktive u odnosu na aktivu cjelokupnog bankovnog sustava. U Hrvatskoj dominira prevlast malih i velikih banaka, a srednje su slabo zastupljene. U skupinu srednjih banaka svrstavaju se tek novije banke koje posluju na ovome tržištu. Glavni čimbenik utjecaja na kamatne stope koje banke određuju na svoje kredite i depozite je njihova veličina, a navedeno je potvrđeno provedbom ovoga istraživanja.

Ključne riječi: veličina banaka, kamatna stopa, depozit, kredit, Hrvatska.

SUMMARY

Relationship between interest rate and bank size in the Republic of Croatia

The aim of the paper is to explore basic theoretical settings regarding the size of banks and their interest rates. The purpose of the paper is to confirm that the size of banks affects partly on the movement of interest rates of certain types of loans. The bank size is measured according to the value of their total assets in relation to the assets of the entire banking system. In the Croatian banking system, small and large banks dominate. Middle banks are generally newer banks that operate on this market. The size of banks is one of the factors that influence the interest rates of banks' loans and deposits, which is confirmed by this research.

Key words: bank size, interest rate, deposit, loan, Croatia.